

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В АПК

УДК 631.115.2

Н. М. Комарівська

аспірант
Львівський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

ЗНАЧЕННЯ АГРОХОЛДИНГІВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Проаналізовано сучасний стан та перспективи розвитку агрохолдингу в Україні. Визначено теоретичний зміст поняття "агрохолдинг". Акцентовано увагу на перспективах розвитку агробізнесу в Україні. Висвітлено думки вчених, які негативно ставляться до діяльності агрохолдингів в Україні. З'ясовано основні позитивні аспекти функціонування агрохолдингів. Окреслено перспективи розвитку агрохолдингів в Україні.

Ключові слова: агрохолдинг, сільське господарство, АПК.

I. Вступ

Земельна й аграрна реформи, що тривають в Україні вже не перше десятиліття, зумовили, крім іншого, суттєве розширення організаційно-правових форм господарювання. До того ж, як зазначають автори доповіді Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО) "Сільськогосподарський прогноз на 2013–2022 роки", в найближче десятиліття темпи зростання світового сільськогосподарського виробництва становитимуть у середньому 1,5%. Водночас, за даними експертів, у середньостроковій перспективі ціни на сільськогосподарські культури й продукцію тваринництва залишаться вище від середніх історичних значень [3]. Виходячи із зазначеного, актуальною проблемою на сьогодні постає необхідність суттєвого збільшення виробництва сільськогосподарської продукції з подальшим отриманням вигод від підвищення цін на сільськогосподарську продукцію на світових ринках. На нашу думку, під впливом тих процесів, які мають сьогодні місце в Східній та Центральній Європі: зростання чисельності населення, збільшення доходів, урбанізації, зміна раціону харчування в бік до органічного, ціни на сільськогосподарську продукцію в цьому регіоні будуть зростати.

За умов, що світові тенденції до зростання попиту на сільськогосподарську продукцію, а також високий рівень забезпеченості трудовими та природно-кліматичними ресурсами України спонукають до прискорення реформування агропромислового комплексу й нарощування виробництва високоякісних і доступних продуктів харчування, внутрішні організаційно-управлінські відносини потребують нового осмислення, правового аналізу й

вироблення оптимальних напрямів їх ефективного застосування на практиці.

В основу написання цієї статті покладено наукові ідеї та розробки таких учених, як В. Андрійчук, А. Берлач, А. Данкевич, В. Єрмоленко, П. Кулинич, К. Мельник, Т. Мірзоєва, Т. Ожелевська.

Проте зауважимо, що комплексного наукового дослідження актуальних проблем і перспектив розвитку агрохолдингу в Україні до цього часу не проводилося.

Добробут населення країни залежить від розвитку аграрної сфери. Відповідно, перед нашою державою постає необхідність залучення додаткових коштів в аграрний сектор з метою подальшого нарощування виробництва сільськогосподарської продукції. Це впливає і з постійного збільшення попиту на сільськогосподарську продукцію на всіх світових ринках. Разом з тим, через збільшення населення Землі в середньостроковій та довгостроковій перспективах і збільшення, відповідно, диференціації попиту на сільськогосподарську продукцію, постає необхідність значного розширення асортименту цієї продукції. Це зумовлює пошук значних інвестицій у національну аграрну сферу.

II. Постановка завдання

Сприятливі природно-кліматичні умови України повинні стати однією з вагомих причин збільшення інвестицій в аграрне виробництво нашої країни. Проте для реалізації визначених стратегічних завдань важливими є об'єднання зусиль виробників сільськогосподарської продукції, розробка та впровадження відповідної правової бази їх функціонування як повноправних суб'єктів аграрних правовідносин. Крім того, серйозною перешкодою на шляху входження України у світовий економічний простір є економічні правопорушення з боку топ-менеджерів україн-

ських бізнес-структур. Так, на початку 2015 р. Інтерпол оголосив у розшук одного з власників агрохолдингу “Мрія”. За даними слідства, агрохолдинг “Мрія” і його генеральний директор до серпня 2014 р. мав перед українськими й іноземними кредиторами фінансові зобов’язання у розмірі 1,3 млрд дол. США. Набравши кредитів, агрохолдинг оголосив про неможливість їх погашення. У цьому контексті ми переконані, що функціонування аграрних холдингів неможливе без належного теоретичного осмислення їх провідної ролі в структурних економічних змінах у нашій державі на шляху утвердження її як провідного експортера сільськогосподарської продукції. Більше того, вихід українських товаровиробників сільськогосподарської продукції на ринки Європейського Союзу часто супроводжується проблемами належної лобістської підтримки, що можливе на сьогодні виключно в межах потужних об’єднань на кшталт агрохолдингів.

Виходячи із зазначеного, *метою* статті є теоретичний аналіз основних науково-практичних підходів до механізмів функціонування агрохолдингів в Україні.

III. Результати

Економіка нашої держави на сьогодні є досить чутливою до різних глобалізаційних та інтеграційних процесів. Нехтування такими тенденціями виключає можливість національних гравців агробізнесу успішно конкурувати на міжнародних ринках, де вже тривалий час розподілені “сфери впливу” та визначені основні гравці. Змінити відповідну парадигму на рівні окремо взятого виробника сільськогосподарської продукції неможливо, що спонукає до створення сильних організаційних схем і складних комбінацій на шляху “завоювання” нових ринків для збуту власної продукції.

Як результат, а також через недостатньо дієвий регуляторний механізм, на думку українських економістів, у сільському господарстві України посилюється концентрація капіталу, агротехнологій і сільськогосподарських угідь у так званих вертикально та горизонтально інтегрованих підприємств холдингового типу (агрохолдингах) [11].

В умовах ринкової економіки господарюючі суб’єкти АПК об’єднують у вертикально інтегровані формування, які володіють контрольним пакетом в активах інших організацій з метою контролю та управління їх діяльністю. Ефективність таких формувань багато в чому визначена науковою обґрунтованістю організаційно-економічного механізму функціонування, управління та координації взаємодії всіх їх учасників.

Механізм функціонування агрохолдингу передбачає сформований порядок взаємодії учасників цього формування як між собою, так і органами управління через систему організаційно-економічних регуляторів

і правил їх використання (див. рис.). Відповідно до конкретних умов і поставлених завдань, організаційна структура холдингової компанії включає підприємства не тільки з різними рівнями спеціалізації, а й з різними формами власності, що відрізняє холдингові формування один від одного організаційно-господарським різноманіттям, визначеним рішеннями різних органів управління, станом інвестора, становищем на ринках сировини й реалізації кінцевої продукції.

Аграрні холдингові компанії (агрохолдинги) є порівняно новими суб’єктами економічних відносин. Незважаючи на це, загалом по країні їх нараховується близько 129, і кожен із них інтегрує по 20–30 аграрних господарств. Згідно з дослідженням “Найбільші агрохолдинги України 2014”, проведеним агенцією “AgriSurvey”, урожайність зернових культур в агрохолдингах у 2014 р. вища на 48% за середній показник по Україні. У розрізі культур урожайність пшениці в агрохолдингах становила 41,8 ц/га, кукурудзи – 78,2 ц/га та ячменю – 30,6 ц/га, відповідно, на 23%, 22% та 31% вище за середні показники за цими культурами.

Водночас рентабельність виробництва зернових в агрохолдингах була нижчою за середні показники по Україні. Так, у 2014 р. рентабельність виробництва зернових культур у структурах агрохолдингів становила 2,9% проти 1,5% загалом по Україні. Порівняно з 2013 р. рівень рентабельності виробництва зернових культур в Україні знизився на 9,5% та на 14,9% у холдингів [14].

Попри стрімкий розвиток агрохолдингів в Україні, про що свідчить навіть той факт, що найбільший агрохолдинг України “UkrLand Farming” вийшов на перше місце на Євразійському континенті за масштабами діяльності, до цього часу відсутній єдиний доктринальний підхід до змісту цього поняття. Так, В. Андрійчук у своїй праці “Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку” зазначає, що агрохолдингами часто називають фактично цілісні підприємства, які юридично не відповідають назві “холдинг” [1, с. 31].

Отже, якщо звернутися до нормативного визначення “холдинг”, то, згідно із Законом України “Про холдингові компанії в Україні” [15] та Господарським кодексом України [5], холдинговою компанією є “*відкрите акціонерне товариство, яке володіє, користується, а також розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств*”. При цьому під холдинговим корпоративним пакетом акцій розуміють такий пакет акцій підприємства, який перевищує 50% їх загальної кількості або є достатнім для вирішального впливу на його господарську діяльність.

Рис. Механізм функціонування агрохолдингу

Попри відсутність єдиних наукових підходів до базових категорій у сфері функціонування агрохолдингів, у національній економічній науці досить жваво дискутують про переваги й недоліки власне їхнього існування як такого.

Так, А. Данкевич виокремлює такі можливі деструктивні наслідки функціонування агрохолдингів в Україні: не підтримують розвиток інфраструктури села, рівень зайнятості сільського населення значно зменшився; ціна на землю та продовольство стане високою, оскільки великі землевласники зазвичай поведуть себе як монополісти; спостерігається неефективність чинної системи витрачання державних коштів на підтримку сільськогосподарської галузі; зниження родючості, екологізація, майнові права селян, монокультурність, просування ГМО; спостерігається витік (відплив) капіталу за кордон, тінізація прибутку агрохолдингів [6, с. 12–13].

Інший відомий український економіст В. Єрмоленко визначає такі негативні фактори можливості застосування агрохолдингів: набуваючи акції під час створення акціонерного товариства й передаючи останньому кошти чи майновий пай, акціонер при неефективній діяльності товариства може фактично позбутися своєї і так безпосередньо незначної власності; маючи тільки право вимоги на частку в ліквідаційній масі акціонерного товариства, акціонер ризикує

втратити своє майно в разі припинення товариства; унаслідок ліквідації товариства всі ліквідні активи, які дійсно мають певну цінність, дістаються попереднім чергам кредиторів; в акціонерному товаристві існує модель власності з відокремленим управлінням майном, у результаті чого акціонери майже не мають ефективною влади над підприємством, яку сконцентровано в руках групи управлінців [9, с. 127–128].

Українська дослідниця Т. Ожелевська досить категорично підкреслює, що подальший розвиток сільського господарства через розширення й процвітання агрохолдингів призведе до повного знищення сільської території в соціальному, економічному та екологічному аспектах. Альтернативним шляхом розвитку сільського господарства є об'єднання сільгоспвиробників у потужні обслуговуючі кооперативи, які могли б скласти гідну конкуренцію агрохолдингам і зупинити стрімке зuboжіння сільських територій [13, с. 68].

А. Берлач, намагаючись віднайти недоліки іноземного інвестування в межах розвитку агрохолдингів в Україні, наполягає на тому, що такі процеси призведуть до накопичення прибутків за кордоном із використанням схем іноземного інвестування; переведення діючих українських підприємств у власність іноземного капіталу під час інвестиційної діяльності; зловживання спільним підприємством наданими податковими піль-

гами; використання статусу підприємств з іноземними інвестиціями для ввезення та реалізації на території України товарів без сплати акцизних і митних платежів; проходження за спрощеною процедурою сертифікації якості та відповідності. У такому разі при встановленні контролю за українським підприємством іноземці проводять політику ліквідації вітчизняного виробника або налагоджують виробництво з метою одержання одностороннього прибутку [2, с. 234, 235].

Поважаючи думку досвідчених українських учених, зазначимо, що рух капіталів не може бути обмежений кордонами держави, що в будь-якому випадку призведе до певних інтеграційних процесів. Постійна боязнь поглинання є результатом недолугої економіки планового формату радянської доби. Наше пріоритетне завдання в час глобалізації національної економіки – не захист від впливу глобалізаційних економічних процесів, а розробка та впровадження дієвих механізмів захисту власного товаровиробника й зважена зовнішньоторговельна політика держави, метою якої має бути вихід українських товарів на нові ринки. Більше того, на наше переконання розвиток руху капіталів, економічних ідей, інновацій є незворотними економічними процесами, тим паче в аграрній сфері.

Що стосується нашої думки щодо висловлених інших критичних зауважень вельмишановних науковців, по-перше, що агрохолдинг є тим організаційним механізмом, який може самостійно, без участі держави, виходити на фондові біржі для отримання інвестицій. Показово, що з 2005 р. 16 українських агрохолдингів продовжують котуватися на європейських фондових майданчиках [19; 20].

По-друге, агрохолдинг як складна організаційна структура вимагає залучення стратегічних інвесторів, партнерів та досвідчених фахівців, здатних забезпечити безперервне функціонування взаємозалежних елементів єдиної системи для реалізації стратегічних цілей.

По-третьє, саме в межах агрохолдингу можлива маневреність власного капіталу, забезпечення раціоналізації використання ресурсного потенціалу. Характерними ознаками агрохолдингу, на думку Т. Мірзоевої, є орієнтація виробництва на експорт продукції, інтеграція виробництва з переробкою сільськогосподарської продукції, а також збільшення обсягів виробництва продукції сільськогосподарства за рахунок ефекту масштабу. До того ж, на відміну від дрібних і середніх операторів ринку сільськогосподарської продукції, агрохолдинги мають потужну матеріально-технічну базу [12, с. 93].

Діяльність більшості українських агрохолдингів зосереджена на вирощування зернових, олійних культур і виробництво сировини (молоко, м'ясо ВРХ, свиней, птиці, цукрові буряки тощо) для власної переробної промисловості [17].

Продукцію агрохолдингів здебільшого експортують, а частину використовують для переробки на власних виробничих потужностях. Великі обсяги експорту продукції характерні для холдингів "Миронівський хлібопродукт", "Кернел", "Нібулон".

Так, у 2013 р. українські агрохолдинги експортували 27,8 млн т зернових на суму 7 млрд дол. США, зокрема пшениці – 8,8 млн т на суму 2,36 млрд дол. США (ціна 1 т – 271,5 дол. США), ячменю – відповідно 2,6 і 0,69 (268,7 дол. США), кукурудзи – відповідно 15,6 млн т і 3,9 млрд дол. США (249,1 дол. США). Експортували також 3,2 млн т насіння олійних культур на суму 1,75 млрд дол. США, зокрема 0,28 млн т насіння соняшнику на 165,7 млн дол. США (587,5 дол. США за тону), насіння ріпаку – відповідно 1,3 млн т і 0,8 млрд дол. США (609,5 дол. США за 1 т), насіння сої – відповідно 1,48 млн т і 0,7 млрд дол. США (474 дол. США за тону). Практично весь урожай насіння сої і ріпаку було експортовано, незначні обсяги продуктів їх переробки також було експортовано: олії і макухи соєвих – відповідно 57,8 і 14,8 тис. т (на суму 59,2 і 7,9 млн дол. США), олії і макухи насіння ріпаку – відповідно 5,2 і 2,5 тис. т (на суму 6,5 і 0,75 млн дол. США). Переважно було експортовано найбільші обсяги олії і макухи насіння соняшнику – відповідно 3,6 і 4,1 млн т на суму 3,97 і 0,75 млрд дол. США [18]. Зазначимо, що експортована продукція має свою собівартість виробництва й витрати логістики, які значно перевищують зарубіжні. Тому чистий результат експорту здебільшого сировини не такий вражаючий. Варто підкреслити, що розвинуті країни світу, насамперед, досягають повної забезпеченості власного населення продуктами харчування і лише після цього нарощують експорт сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки.

По-четверте, агрохолдинг поєднує виробництво з переробкою та реалізацією, що значно підвищує ефективність роботи. Як зазначають фахівці, дослідження діяльності агрохолдингів як форми організації агропромислового виробництва засвідчує, що основним шляхом їх створення є інвестування капіталу вітчизняного чи іноземного походження спочатку в переробну промисловість, що забезпечує значно швидший його обіг і окупність. Зокрема, це стосується олієжирової, борошномельної, хлібопекарської, цукрової, м'ясо-молочної промисловості. Наступним етапом капіталовкладень є сфера збуту продукції через розбудову логістики та власної торговельної мережі. З накопиченням необхідних фінансових ресурсів уже на третій стадії створювалося власне

сільськогосподарське виробництво через оренду земельних і частково майнових паїв і закупівлю необхідних ресурсів, насамперед сучасної техніки [7, с. 9]. У цьому контексті варто додати короткий аналіз фінансових показників найбільших українських агрохолдингів. Так, найбільший виробник курятини "Миронівський хлібопродукт" у 2012 р. вперше в своїй історії прийняв рішення про виплату дивідендів. На ці цілі агрохолдинг направив 120 млн дол. США (1,13 на одну акцію). Більше того, як зазначено в повідомленні МХП, нова дивідендна політика підтверджує намір компанії платити щорічні дивіденди акціонерам на регулярній основі. Компанія за підсумками 2012 р. показала непогане зростання продажу з огляду на загальний стан справ в Україні та світі (+15% Р-Р). Експортний продаж холдингу за рік зріс на 35,6% – до майже 480 млн дол. США завдяки сегментам курятини й зернових культур. Окрім того, зберігся рівень показників рентабельності за валовим та чистим прибутком (30% та 22%), що свідчить про рівномірний і збалансований розвиток. Рентабельність за EBITDA збереглася на рівні 33%, зокрема, завдяки поверненню ПДВ як для компанії, що активно реінвестує прибутки. Наприклад, чистий грошовий потік, спрямований на інвестиційну діяльність, у 2012 р. зріс більше як удвічі та становив 260,4 млн дол. США.

З оприлюднених даних агрохолдингу "UkrLandFarming" випливає, що компанія сьогодні є найбільшим власником сільськогосподарських земель (532 тис. га), але поступається за виручкою компанії "Кернел", а за рентабельністю – агрохолдингу "Мрія". У 2012 р. "UkrLandFarming" заробив 542 млн дол. США чистого прибутку, виручка збільшилася у два з половиною рази – до 1,9 млрд дол. США, а маржа EBITDA зросла з 39 до 41,7%.

Агрохолдинг "Мрія" у 2012 р. отримав 174,29 млн дол. США консолідованого чистого прибутку за міжнародними стандартами фінансової звітності, що на 16,2% більше ніж у 2011 р. Згідно з аудованим звітом компанії, виручка зросла на 29,7% – до 347,94 млн дол. США, а з урахуванням приросту вартості біологічних активів – на 32%. Валовий прибуток за підсумками минулого року становив 244,76 млн дол. США, що майже на 38% більше ніж у 2011 р. Показник EBITDA за звітний період збільшився порівняно з 2011 р. на 41% – до 254,8 млн [4].

По-п'яте, агрохолдинг володіє можливостями доступу до ринків збуту та виходу на міжнародні ринки. Тут слід додати й те, що найбільші агрохолдинги України стали лідерами на українському ринку сільськогосподарської продукції й займають відчутне місце на світовому ринку [8, с. 96–101]. Ми під-

тримуємо позицію тих учених, які вважають, що економічний розвиток України, взаємовідносини її із зовнішнім середовищем і становлення як рівноправного суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності значною мірою залежать від здатності збалансовано використовувати свої внутрішні ресурси та нарощувати експортний потенціал [16, с. 10].

Проте низка явних недоліків у діяльності агрохолдингів, як слушно зауважує П. Кулинич, спостерігається тому, що держава ще не сформувала власної позиції щодо доцільності та перспектив функціонування агрохолдингів у сільськогосподарському виробництві. Створення агрохолдингів продиктоване виключно об'єктивними економічними факторами та не є наслідком цілеспрямованої законодавчої діяльності держави у сфері сільськогосподарського землекористування [10, с. 379].

IV. Висновки

Український аграрний сектор функціонує в новому економічному середовищі з травня 2008 р. (вступ України до СОТ), що зумовлено рядом узятих Україною зобов'язань за результатами переговорного процесу. Першочерговим завданням економічної політики України після її вступу до СОТ є максимально ефективне використання нових умов і особливостей міжнародної торгівлі для розвитку національного АПК. Вступ до СОТ, створення в перспективі зони вільної торгівлі з ЄС – це сильний поштовх для розвитку експорту продукції українських агрохолдингів. Хоча при цьому мають місце великі ризики, мінімізація та запобігання яким можуть відбутися, на наше переконання, за допомогою розвитку агрохолдингів.

Створення різних агропромислових об'єднань сприятиме консолідації фінансового, аграрного, промислового та торгового капіталу, а так само більш ефективному використанню потенційних можливостей окремих підприємств; зниженню витрат виробництва, переробки, зберігання та реалізації продукції; зменшенню фінансового ризику; вирівнюванню економічних умов діяльності підприємств-учасників за рахунок збалансованого механізму розподілу доходів; скороченню податкового тягаря за рахунок зменшення посередницьких ланок при реалізації товарів; здійсненню системи заходів, що забезпечують економічну стійкість самих формувачів загалом.

Глибокі соціальні, духовні й економічні зрушення, що відбуваються на межі третього тисячоліття в Україні, спонукають до реформування системи організаційно-управлінських відносин у сільськогосподарських товариствах, яка має сприяти утвердженню сільського господарства як базової компоненти розвитку економіки нашої держави. В Україні потрібно створити таку систему віт-

чизняного менеджменту у сфері розвитку сільського господарства, яка б акумулювала найцінніші здобутки світової теорії і практики управління персоналом, адаптовані до умов нашої держави. Саме це, на нашу думку, визначає *перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.*

Список використаної літератури

1. Андрійчук В. Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку : монографія / В. Г. Андрійчук. – Ніжин : Аспект поліграф, 2007. – 216 с.
2. Берлач А. І. Питання протидії зловживанням у сфері іноземного інвестування в АПК / А. І. Берлач // Інвестиційна діяльність у сільському господарстві: правові питання : монографія / кол. авторів ; за ред. В. І. Семчика. – Київ : Юрид. думка, 2008. – 252 с.
3. В ближайшие 10 лет цены на сельскохозяйственную продукцию будут высокими [Електронний ресурс] // Центр новостей ООН. – Режим доступу: http://www.un.org/russian/news/story.asp?NewsID=19702#.Uyawgfl_v-s.
4. Госовська З. Скільки заробили українські агрохолдинги [Електронний ресурс] / Зоряна Гошовська // АгроМаркет. – 2013. – квітень. – Режим доступу: http://www.agrotimes.net/journals/article/skilki_zarobili_ukrayinski_agroholdingi.
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
6. Данкевич А. Землекористування: переваги і недоліки агрохолдингів / А. Данкевич // Землеврядний вісник. – 2011. – № 2. – С. 11–16.
7. Дем'яненко С. І. Агрохолдинги в Україні: добре чи погано? Німецько-український аграрний діалог / С. І. Дем'яненко. – Київ : Ін-т економ. дослід. та політич. консультацій, 2008. – 45 с.
8. Дідус С. М. Агрохолдинги в Україні: особливості становлення та розвитку / С. М. Дідус // Економіка АПК. – 2011. – № 12. – С. 96–101.
9. Єрмоленко В. М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика : монографія / В. М. Єрмоленко. – Київ : Магістр – XXI ст., 2005. – 304 с.
10. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні : монографія / П. Ф. Кулинич. – Київ : Логос, 2011. – 688 с.
11. Мельник К. Б. Управління агрохолдингами в напрямку від масштабності до ефективності (з досвіду компанії “авангард”) [Електронний ресурс] / К. Б. Мельник. – 2013. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe?
12. Мірзоєва Т. В. Агрохолдинги України в умовах сьогодення / Т. В. Мірзоєва // Інноваційна економіка : всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – № 8 (34). – С. 90–93
13. Ожелевська Т. С. Місце кооперативного руху у соціально-економічному розвитку сільських територій / Т. С. Ожелевська // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2011. – № 163. – Ч. 2. – С. 67–72.
14. Продуктивність виробництва зерна в агрохолдингах на 48% вища, ніж середній показник в Україні [Електронний ресурс] // Аграрний сектор України станом на 01.12.2014. – Режим доступу: http://agroua.net/news/news_48067.html.
15. Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15.03.2006 р. № 3528 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3528-15>.
16. Пустова Н. Агропромисловий комплекс України: тенденції розвитку експортних можливостей / Наталя Пустова, Галина Кравченко // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції. – 2014. – № 13. – С. 5–11
17. Сазонець І. Л. Сучасні тенденції розвитку холдингів у АПК України [Електронний ресурс] / І. Л. Сазонець, М. М. Лещенко. – Режим доступу: www.archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/econ/.../№207p063-067.pdf.
18. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України: чи існує вона? [Електронний ресурс] // День. – 2013 р. – 12 жовтня. – Режим доступу: <http://m.day.kiev.ua/uk/article/ekonomika/strategiya-rozvitku-agrarnogo-sektoru-ekonomiki-ukrayini-chi-isnuie-vona>.
19. Шваб О. В. Агрохолдинги з активами в Україні на світових фондових майданчиках / О. В. Шваб. – Облік і фінанси. – 2014. – № 3 (65). – С. 117–124.
20. Ukrainian Agrarian Index: Share Prices of Ukrainian Agrarian Companies on International Exchanges, 28.01.2014 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.uaindex.net/news/31513>.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2014.

Комаровская Н. Н. Значение агрохолдингов для реализации агропромышленного комплекса Украины

Проанализированы современное состояние и перспективы развития агрохолдинга в Украине. Определено теоретическое содержание понятия “агрохолдинг”. Акцентировано

внимание на перспективах развития агробизнеса в Украине. Представлены мнения ученых, которые отрицательно относятся к деятельности агрохолдингов в Украине. Определены основные положительные аспекты функционирования агрохолдингов. Обозначены перспективы развития агрохолдингов в Украине.

Ключевые слова: агрохолдинг, сельское хозяйство, АПК.

Komarivska N. Value for Implementation Ahroxoldynhivagroindustrial Complex Ukraine

We consider the development of agriculture in terms of land, agrarian reform and organizational and legal form management. The report of the UN on "Farm forecast for 2013–2022" is described and identified the need for a substantial increase in agricultural production with further benefit from the growth of prices for agricultural products in world markets. The current state and prospects of agricultural holdings development in Ukraine are analyzed. The mechanism of functioning of the agricultural holding in collaboration with various market participants, and the rules for its use are considered.

The theoretical contents to the concept of "agricultural holding" are determined. The comparative characteristics of the agricultural holding and agricultural farms in the context of small grain crops are made. The special attention is paid to the perspectives of agricultural business development in Ukraine. Points of view of the scholars who point out negative aspects of agricultural holdings activities in Ukraine are analyzed. Defining result of dysfunctional economy of planned format, the priority task to develop and implement effective mechanisms for protecting its own producers and make the access of Ukrainian goods to new markets is emphasized. The main positive aspects of agricultural holdings functioning are determined. Domestic raw material base of agricultural holdings for its own production and for export are analyzed.

The analysis of the financial performance of the major domestic agricultural holdings. Agricultural holdings in Ukraine which have become leaders in the domestic agricultural market and occupy a noticeable place in the world market are established. Possibilities of agricultural holdings development in Ukraine are suggested. We considered the establishment of various forms of agricultural associations that contribute to the consolidation of the financial, agricultural, industrial and commercial capital and reduce costs of production, processing, storage and sales, reduce financial risk.

Key words: agricultural holding, agriculture, AIC, raw stuff, financial performance, reform, mechanism.